

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Is het onderwijs in de Wiskunde een noodeloze kwelling voor onze leerlingen? *

Ik mag wel beginnen met U excuus te vragen over de keuze van mijn onderwerp. Zoals U uit de convocatie hebt gelezen, wilde ik vanavond eens met U spreken over de wiskunde. En nu staat die wiskunde, speciaal bij ouders van H.B.S.-leerlingen, in een heel slecht blaadje. Telkens ervaren deze, dat hun kinderen er heel wat gemakkelijker zouden komen, als de wiskunde er maar niet was.

Uren en uren wordt daaraan gewerkt; heel wat zuchten worden geslaakt en vele tranen geplengd. Het huishouden is in de war, als de som niet gevonden wordt en het eind van het lied is nog het treurigst... het volgende rapport vermeldt een onvoldoende voor algebra of meetkunde, dan wel voor beide.

Ik kan me best voorstellen, dat U na deze ervaring ertoe komt het vak, dat U kind zooveel moeite en verdriet veroorzaakt, te verfoeien.

En toch lijkt het me niet ondienstig, dat we er vanavond eens over praten.

Ten eerste om het U eens te kunnen zeggen, dat ook wij (wiskunde-leeraren) heel goed erin kunnen komen, dat het voor onze leerlingen moeilijk is om te voldoen aan de eischen, die het wiskunde-onderwijs aan hen stelt. Wijzelf ondervinden die moeilijkheid dagelijks aan den lijve. Elke onvoldoende, die we op het rapport neerschrijven, betekent teleurstelling en dikwijls verdriet voor leerling en ouders.

Het is heus geen aangename taak, waarvoor we bij elk rapport gesteld worden.

En als we dan tegenwoordig zijn bij het uitdelen van de rapporten in de klasse, en bij enkele penters de tranen in de oogen zien komen, als ze ontdekken, dat hun angstig vermoeden juist blijkt te zijn geweest: „Wiskunde onvoldoende!” dan zouden we voor een lief ding wenschen, dat we dien aardigen leerling, die zoo hard werkt, eens konden blij maken met een goed cijfer.

Vervolgens wilde ik U wijzen op de betekenis van het beoefenen van wiskunde, ook al blijft het gewenschte resultaat op het rapport achterwege. We werken niet voor een cijfer! Dat tracht ik mijn leerlingen steeds weer bij te brengen.

U zult het hoop ik allen met mij eens zijn, dat dit alleen maar zien op het succes een gansch verkeerde levenshouding is.

We hebben er ook onder onze leerlingen, die hun ziel verkoopen voor een mooi cijfer. Ik kan U wel zeggen, dat dezulken mijn vrienden niet zijn. En dat worden ze zoo bij gelegenheid in de klasse wel gewaar! Een „Strober” is een gevaar voor zijn klasse: hij maakt school. Het is dus zaak hem zoo gauw mogelijk te ontmaskeren, om hem hierdoor zijn groeiend gezag onder zijn medeleerlingen te ontnemen.

Maar, zult U zeggen: een leerling, met mooie cijfers voor wiskunde, is toch niet altijd een Strober. Gelukkig niet! Al loopt zoo iemand altijd gevaar het te worden, mede door het succes, dat ze oogsten met hun prachtig rapport: succes in de klasse, succes ook thuis en bij familie; met een knappen jongen (of meisje) geurt men graag!

Maar ook zonder dat ligt er een gevaar in mooie cijfers, die verkregen zijn ten koste van weinig inspanning.

C. T.

*) Dit opstel is oorspronkelijk een referaat voor ouders van H. B. S.-leerlingen. De schrijver liet het op ons verzoek dezen vorm behouden.

beginnel, dat een onderzoeker als Yahuda is toegedaan en dit bij de onder te noemen voorbeelden niet uit het oog te verliezen.

We komen dan tot het tweede deel der inleiding, die Yahuda ter oriëntering geeft. Van de Jozef- en Exodusgeschiedenis wendt hij zich eerst naar dat gedeelte van den Pentateuch, dat zich met den zoogenaamden „oertijd” bezig houdt en van gebeurtenissen verhaalt, die in den vóór-Egyptischen tijd gedacht zijn of plaats hebben gevonden volgens den Pentateuch. Dit gedeelte bestaat uit de sagen van schepping, aartsvaders enz. Deze noemt Yahuda een stuk uit de „vóór-Egyptische periode in den Pentateuch”.

Ook hier onderzoekt hij, in overeenstemming met zijn milieu-theorie, eerst de elementen, die zijn „ingevloeid” uit het Babylonische milieu en de taalkundige verhouding tot het Assyrisch-Babylonisch. Vervolgens tracht hij de andere elementen, die niet Assyrisch-Babylonisch zijn, te doorvorschouwen, wat oorsprong en wezen betreft. Dan zal blijken, dat ook in deze sagen een groote hoeveelheid Egyptische elementen aangetroffen wordt, dat ook hier woorden voorkomen, die aan het Egyptisch zijn ontleend. Dat ook hier zinswendingen worden gevonden, die slechts uit het Egyptisch te verklaren zijn. Ja, Yahuda ziet zelfs

op een groot hont kalf, zelfs wel eens als een haas in Iskariotland.

Geen wonder, dat onder de menschen, die dit alles voor waar houden, ook 't geloof in voortekens bestaat: een akelig geschreeuw hebben allen op hun tijd wel gehoord en het beteekende altijd narigheid: als er een schaar op tafel wordt gesmeten, kun je er vast op aan, dat er binnenkort rouwgoed moet worden gemaakt; als je een zwarte spinnewebbe ziet of een vliegende eiber, wees dan gewaarschuwd. En zulke „veurloop”, dat men zijn eigen begrafenis ziet, dat men de brandklok hoort luiden, midden in den nacht, terwijl niemand anders het gehoord heeft, die veurloop „dij binnen der: dat komt sekuur oet ook en doar mekakiert nog gain hoar oan”. Men leze maar eens de „ge-tuigenissen”, die het boek vermeldt.

En dan zijn er eindelijk nog de vele kolken, die ten dezen hun rol spelen. Wees er maar zeker van, aan ieder van die diepe kolken, die bij Noordhorn en bij Nijziel, die bij Blijham en bij Rommelskerken, zit een geschiedenis vast, waarin de duivel de hoofdrol heeft gespeeld en waarvan een of andere onvoorzichtige of ongelovige voorbijganger het droevig slachtoffer is geworden.

Een tweede afdeeling vertelt van „Heksen en Spoken”. Er zijn heel wat heksen en vroeger waren er nog meer; „vrouger wipte 't van heksen 'thailand deur”. Vooral in Spijk zaten ze en er waren heel kwade bij. Ze kunnen overal door: ze reizen door de lucht op „bezzemstokken”, ze trekken over 't water in „waskeboales” (waschtobben), roeiend met „kouribben” en ze beheksen menschen, vooral kinderen, maar ook dingen, als de eieren en de boter. 't Gevaarlijkst zijn ze als ze van gedaante veranderd zijn, als ze als kat of varken verschijnen, want dan herken je ze niet, als je te weinig routine hebt. Zie je er zoo een, geef dat varken of die kat een flinken schop of een duchtigen opstopper: morgen weet je dan wie de heks is geweest. Want dan zie je ze met een buil of een hinkend been gaan. Een heele rij van verhalen levert de onomstootelijke bewijzen der hekserij, zoodat het dwaasheid is er niet in te gelooven. Maar ze leeren ook, wat je er tegen doen moet. Om te beginnen: „moie nait te veul proaten en nooit gain noamen nuimen”. Dan is zilver een goed afweermiddel, want „zulver doar binnen ze haang veur”; ook 't begraven van een wasklap (handdoek) op 't punt, waar ze langs gaan, „'t sloan van van een kruusko”, e.d.

't Is nuttig, dat men deze dingen weet, want „der binnen minchen genog, dij joe 'n hail hult kwoad down kinnen; dij kinnen 't bloot allain mit ogen al wel down”.

Wie eenig begrip heeft van folklore, begrijpt onmiddellijk de waarde van al deze, in tal van illustratieve verhalen bewaarde, voorstellingen. Ze zijn de geluigen van primitief volksgeloof en bewaren soms historische herinneringen, maar vooral ook, ze staan veelal tegen den achtergrond van gave menschenkennis, en geven een klaar inzicht in de echte volkspychologie. En juist dit laatste maakt ze van zooveel belang voor de kennis omtrent menschen en hun streek. Samen vormen ze het materiaal, waaruit de folklorist het beeld van de verhoudingen en de levensgewoonten der menschen weet op te bouwen en dan is ieder trekje, ook het kleinste, belangrijk. Wanneer men deze beide eerste afdeelingen van het boek heeft doorgelezen, en de verhalen in hun zielkundigen achtergrond heeft begrepen, is men al een heel eind dichter gekomen bij de kennis van den Groninger geest.

Maar er volgen er nog zes. En nu kunnen we die alle niet met dezelfde uitvoerigheid bespreken,

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEISEN

Het boek van Yahuda. *)

V.

Lijkt de in het vorige artikel gegevene voorbeelden hebben we het eerste deel van Yahuda's boek (d.w.z. eerste boek; later volgt nog een tweede) getracht duidelijk te maken. Nu hadden die voorbeelden alle betrekking op de geschiedenis van Jozef en Mozes. Daaraan immers kon Yahuda zijn milieu-theorie het duidelijkst toelichten. In zijn inleiding plaatste hij de stelling, dat die theorie slechts dan juist kon zijn, wanneer het Egyptische milieu juist in die gedeelten van den Pentateuch het duidelijkst doorschemerde, waarin verteld wordt van het samenleven van de Israëlieten met de Egyptenaren. Hij krijgt dan tot resultaat, dat het Egyptische milieu in de geschiedenis van Jozef en in de eerste hoofdstukken van Exodus inderdaad het duidelijkst wordt weerspiegeld en wel niets slechts in afzonderlijke woorden en uitdrukkingen, maar ook in het gebruik van geheele zinnen, formules, etc.

doch belangrijk zijn ze ieder voor zich en wie door de eerste is geïnteresseerd, zal ze zeker met genoegen ten einde toe lezen.

De derde is van historische aard, brengt overleveringen samen omtrent personen (b.v. den sagenheld Radboud) over diogen, (ontstaan van den Dollard, van hunnebedden), over burchten, torens, pompen, putten. Vooral uit den Franschen tijd en de kozakkenperiode dateeren vele verhalen, die en uit historisch en uit folkloristisch oogpunt van betekenis zijn.

De vierde afdeeling, aan de derde verwant, geeft kerkelijke overleveringen, verbonden aan plaatsen en kloosters. Ze spreken van den invloed, dien het Christendom heeft geoefend en zijn dikwijls de typische verbinding van taaiheidensche voorstellingen en daaroverheen gegroeide Christelijke denkbeelden.

De afdeelingen vijf, zes en zeven zijn weer geheel van folkloristische aard.

De vijfde brengt allerlei „noaloop”-verhalen, dat zijn geschiedenissen omtrent menschen, die na hun dood niet tot rust konden komen en nu noaloopen. Vaak is die noaloop 't gevolg van misdaad, maar dikwijls ook van gierigheid, hardvochtigheid, onbetrouwbaarheid, of ook van andermans schuld of nalatigheid. En altijd weer gevoelt men onder 't lezen den dieperen zin, de duidelijk-didactische en volks-paedagogische strekking, die er in ligt.

De zesde is een collectie „duivelverhalen”. De duivel, incarnatie als hij is van alle kwaad en ondeugd in het volksgeloof, is de auctor intellectuelis van alle slechtheid en onvermoeid daast hij rond onder de menschen, altijd precies wetend, waar hij zijn buit vinden moet. Maar ook hier weer — en het is andermaal de didactische waardij van deze verhalen — weet de volkswijsheid goeden raad, die dikwijls op geestige wijze in praktijk wordt gebracht.

Vooral ook belangrijk voor de kennis van het volkskarakter zijn de verhalen over volksfantazie uit de zevende en over volkshumor uit de achtste afdeeling.

We moeten ten dezen met eenvoudige vermelding volstaan, maar wie zich interesseert voor de opvattingen omtrent het ontstaan van plaatsnamen (Terminen, Feerwerd, Gaarwerd, Griepkerk e.d.), wie de legenden weten wil, aan allerlei punten verbonden, wie genieten wil van den echten, onverstoorden volkshumor, zoodat die onder elke omstandigheid onverstaanbaar naar boven borrelt, die zal misschien deze beide laatste afdeelingen nog het meest appreciëren.

„Groninger Volksverhalen” is niet een boek, om het in één ruk uit te lezen. 't Is geschikt, maar dan ook echt geschikt, om het van tijd tot tijd eens uit de boekenkast te nemen, als men een half uurtje over heeft, en dan enkele verhalen er uit te lezen. Het biedt ook uitnemende stof aan degenen, die het Groningsch dialect kennen, voor een voordracht. En voor liefhebbers van folkloristische lectuur is het een uitgezochte hors d'oeuvre van Groningsche specialite's, pikant en smakelijk, maar ook voedzaam. Want dat is de werkelijke betekenis van het boek: 't geeft inzicht in het Groningsche volkskarakter, 't verklaart Groningsche eigenaardigheden en plaatselijke gewoonten — het leert Groningen kennen. De automobilist moge op zijn kilometer-tocht het Groningsche land zien en van de pittoreske stadjes en dorpjes, van de bloeiende akkers en wijde luchten genieten — de lezer van dit boek raakt vertrouwd met de Groningsche menschen en hun gedachtenwereld. En hij kent ten slotte Groningen het best van de twee.

Hierbij blijft Yahuda echter niet staan. Ja, het grootste stuk van dit eerste boek of deel is al gewijd aan een ander stuk van den Pentateuch. Over de geschiedenis van Jozef en Mozes, dus over den z.g.n. Egyptischen tijd in den Pentateuch schrijft hij iets meer dan negentig bladzijden. Bijna honderd en negentig echter wijdt hij aan, wat hij noemt, de vóór-Egyptische periode in den Pentateuch: de sagen van den voortijd in Genesis.

Terloops zij opgemerkt, dat het woord „sagen” ons vreemd zal aandoen. Wij denken daarbij toch altijd aan geheele of gedeeltelijke onbetrouwbaarheid. Terwijl voor ons, Gereformeerden, de verhalen van schepping, val, zondvloed, aartsvaders e.a. werkelijke geschiedverhalen zijn. Yahuda staat hier dus duidelijk onder den invloed van Gunkel, wiens standpunt wij in het eerste artikel hebben vermeld. Evenals Gunkel acht hij niet alle trekken in de verhalen van Genesis betrouwbaar. Integendeel, door een minitieuze onderzoek, waarbij ook „sagen” van andere volken worden vergeleken, zal men moeten trachten te bereiken de historische kern. *)

We loopen met deze opmerking niet vooruit op de in het volgende artikel te geven critiek op het boek van Yahuda, omdat deze kwestie in dit boek niet de hoofdzaak vormt. Alleen is het goed, reeds nu ons bewust te zijn van het geheel andere

"Het is goed voor een mensch, dat hij het juk in zijn jeugd draagt". Onze jongens en meisjes moeten leeren sleg te werken, flink aan te pakken.

Alle dingen, die hun hand vindt om te doen, moeten ze doen met alle macht.

Weest U er toch dankbaar voor, als Uw kind zich moet inspannen voor zijn werk. Dat heeft betekenis voor het verdere leven.

Ik denk hierbij aan verscheidene van mijn leerlingen en oud-leerlingen, die zich met steeds onverdroten ijver hebben gegeven aan de vervulling van de voor hen zware taak. Dank zij den zegen, dien ze hierop ontvangen, komen ze er... al is het dikwijls op 't kantje, in mijn hart blijft ook, na hun vertrek van de school, de herinnering aan hen bewaard als van jonge menschen voor wie ik groot respect heb.

Dr Gunning schreef onlangs in Pniël een stukje over de wiskunde: heel oppervlakkig en heel smalend. Allerlei liefelijkjes wordt daarin van de wiskunde gezegd: „Mijn leven lang heb ik met mathesis, algebra en dergelijke kwellingen te kampen gehad... Eerst mijn zoon en nu weer mijn kleinkinderen moeten met die rampzalige plagerij tobben... Ik voor mij heb nooit andere gevolgen dan zenuw-verslapping of zenuw-overprikkeling en verknooing ervan gezien. God zij den tallozen stakkers nabij, die dit vak moeten beoefenen met een immer-latente verwensching in hun ziel!"

Dat is zwaar geschut! Te zwaar! zoodat ik wil opmerken, dat het ook voor Dr Gunning geldt, dat hij Gods naam niet tot ijdelheid zal opheffen.

Toch kan ik me voorstellen, dat deze philippica van den gevierden Gunning bij velen weerklank gevonden heeft, mogelijk ook wel onder de ouders, die dezen avond hier tegenwoordig zijn.

Met het oog hierop heb ik dan ook de keuze van mijn onderwerp bepaald. Ik hoop, dat we aan het einde van dezen avond tot een andere conclusie komen, dan die Dr Gunning de eenig juiste acht: Schaf het vak maar af.

Is de wiskunde werkelijk zoo'n kwelling voor onze leerlingen? 'kVraag niet, of ze het vak nu werkelijk zoo moeilijk vinden, neen: is het ze een kwelling?

En dan meen ik te mogen constateeren, dat dit tegenwoordig lang niet meer zoo het geval is als vroeger. Althans op onze school ervaren we telkens weer, dat onze leerlingen (ofschoon ze zwak zijn in de wiskunde) er in 't geheel niet vijandig tegenover staan. Ze vinden het zelfs wel „fijn".

We moeten dit toeschrijven aan de verbeterde methode, die zich meer dan vroeger het geval was, aansluit aan de eischen, die aan den jeugdigen en onrijpen leerling kunnen gesteld worden. De strenge deductieve methode is al lang verlaten, en meer en meer geeft men zich rekenschap van wat de psychologie ons leert. Een beroep op de toestanden, die er tijdens de jeugd van Dr Gunning heerschten, kunnen we dus al dadelijk, als niet geldend voor den tegenwoordigen toestand, desavoueren.

Laat U in dit opzicht niet maar zoo dadelijk van de kook brengen, maar houd een open oog voor wat er te waardeeren valt. Vergelijk U, om eens een enkel punt te noemen, de verzorging van onze tegenwoordig gebruikte leerboeken eens met die van voor 30 jaar. En dan zult U een belangrijke verbetering constateeren.

Ja maar, zult ge zeggen: Onze kinderen vinden die wiskunde toch wel heel moeilijk.

Ja, dat is waar! En dat is een goed ding! Loopen leeren is ook moeilijk. Hoeveel builen en schrammen hebben onze kleine penters daarbij opgelopen. Maar dat kleine moedige ding staat telkens weer op en probeert het opnieuw. Zie eens

in deze sagen (van schepping, paradijs, zondvloed, torenbouw) belangrijke Egyptische invloeden op samenstelling en wijze van voorstellen. Straks zullen we eenige van zijn voorbeelden weergeven.

Eerst echter lasseten we hier den korten inhoud van het slot van zijn inleiding in. Yahuda doet daar een buitengewoon belangrijke belofte. Hij zegt n.l., dat hij reeds hier bij de verschijning van dit eerste boek kan vaststellen, dat dezelfde veelvuldigheid van Egyptische elementen ook in de overige (in een nog te verschijnen tweede boek behandelde) deelen van den Pentateuch zich vertoont. Dat echter hier (dus in de deelen van den Pentateuch, die de woestijnreis behandelen) naast de Egyptische elementen nieuwe optreden, waarin een ander, niet-Egyptisch milieu wordt weerspiegeld. Bij een nauwkeurige schifting en scheiding der taalkundige eigenaardigheden in vele deelen van Numeri, vooral echter in Deuteronomium, die naar eigen verklaring ontstaan zijn tijdens de omzwerving op het Sinaitische eiland en in de woestijn tot dicht bij den Jordaan, ontmoet men vele woorden en uitdrukkingen, die ontleend moeten zijn aan die volkeren en stammen, met welke de Israëlieten in die streken in aanraking kwamen. Dat blijkt daaruit, dat die uitdrukkingen eenzijdig speciaal in dit deel van den Pentateuch voor-

aan zijn gezichtje hoe hij zich inspannt. Hij wil het leeren... en hij komt er.

En als we nu verstandige ouders zijn laten we hem hierin begaan en gebruiken niet meer den ouderwetischen leiband. We genieten van dit zelfstandig worden van den jongen mensch, van den overwinningskreet, dien hij uit. En beklagen hem niet al te zeer, als hij eens valt of zich stoot.

Maar als het gaat om den geestelijken groei onzer kinderen, dan doen we dikwijls juist andersom. Dan beklagen we hen over elke teleurstelling en zeggen, dat het ook eigenlijk te moeilijk voor hen is. „Die nare wiskunde ook! Dat is niets voor je, stakkerd. Wat zal het fijn zijn, als je daar eens vast bent. 't Is heel niet erg, hoor, als je er niets van terecht brengt."

Hebt U er wel eens over nagedacht, hoe funest zulke opmerkingen zijn voor Uw kind: ze verlammen alle energie. En ze gaan uit van een geheel verkeerd kijk op de kinderpsyché. Een kind doet graag iets, wat moeilijk is. Ze vinden het fijn, als ze dan wat bereiken. En de school heeft hen hierin den weg te wijzen.

Ik zeg niet, dat de school ervoor heeft te zorgen, dat alle leerlingen in 5 jaar slagen voor het eind-examen met een 10 voor wiskunde. Dat is heel wat anders. En volstrekt niet gewenscht. We hebben de taak, die God ons geeft te volbrengen met den inzet van onze gansche persoonlijkheid, niet om eer of voordeel, maar omdat God het van ons eischt: ziende op het gebod, blind in de toekomst.

En zoo kunnen we dankbaar zijn, al hebben we maar één talent ontvangen, omdat de noodzakelijkheid van hard te werken vanzelf zich aan ons opdringt. En de leeraar voor de klas heeft ervoor te zorgen, dat ook bij ongunstig resultaat de leerling den moed erin houdt, en zijn werk blijft zien als een tank van Godswegen. En dat kan! Hoe is het anders te verklaren, dat zoovelen, die worstelen met de wiskunde, toch steeds vol ijver zich aan het opgegeven werk zetten. Ondanks alle teleurstellingen doen ze het met liefde. Zoo wordt de leerling gevormd en mogen we verwachten, dat hij eenmaal op eigen beenen staande zijn plaats op aarde, al is die dan ook een nederige, met eere zal innemen.

(Wordt vervolgd.)

Amsterdam.

A. J. DREWES B.Fm.

„Pasmunt niet meer gangbaar in Nederland".

Onder dit opschrift schreef Dr Keizer in de „Gold. Kerkbode" dit interessante artikel:

Dit opschrift moet ik tusschen aanhalingsteekens zetten, omdat het een bekend en tevens een berucht historisch woord is. Het dateert uit een der meest droeve periodes uit de geschiedenis van ons volk der vorige eeuw; toen „Holland op zijn smalst" was; uit de eerste jaren der landverhuizing naar Amerika, toen hier geen brood was te verdienen en geen vrijheid van godsdienstoefening en van christelijk onderwijs door een tamelijk talrijk volksdeel was te verkrijgen, of althans niet, zonder dat daaraan groote belommering werd in den weg gelegd.

Naar deze periode van onze geschiedenis werd ik teruggeleid door de mededeeling, dat op den „Kamper schooldag" onder anderen ook kon worden verwacht de gezant van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, bij ons Hof geaccrediteerd, de reeds nu onder onze menschen populaire heer Diekema. Deze gezant is een afstammeling van die landverhuizers, die zoo marquant door een kapitein van een landverhuizerschip werden gekwalificeerd als lieden, waarop men in Nederland geen prijs meer stelde, die men

komen en niet in een vroeger deel of in andere Bijbelsche boeken; anderzijds zijn die woorden en uitdrukkingen slechts eigen aan de taal van de bedouïenstammen der genoemde streken. Dat zulke taalkundige elementen op overoude tijden kunnen teruggaan, is te concludeeren uit de vastheid der zeden en levensomstandigheden onder de bewoners der woestijn, die heden nog dezelfde zijn als duizenden jaren geleden. En juist de omstandigheid, dat het woorden en uitdrukkingen betreft, die en in den Pentateuch reeds gevonden worden en slechts eigen zijn aan de taal der bedouïenstammen van het Sinait-schiereiland en van het Oost-Jordaanland, is reeds op zichzelf een sterke aanwijzing voor hun hoogen ouderdom en voor hun verband met elkaar.

Zelden we gevoelen, toen we spraken van een buitengewoon belangrijke belofte? Inderdaad, met groote belangstelling zien velen, die zich wijden aan de studie van het Oude Testament, de verschijning van Yahuda's tweede boek of deel tegemoet!

Wij houden ons nu weer bezig niet met wat Yahuda belooft, maar met wat hij geeft. Hij stelt dus in de tweede plaats aan de orde de sagen van den voortijd in Genesis. Dat, wat hij noemt: „uit de zogenaamde vóór-Egyptische periode in den Pentateuch."

niet meer kon gebruiken. De overlevering toch deelt ons mede, dat de kapitein van een schip met landverhuizers, gevraagd door een passeerend engelsch schip wat hij aan boord had, seinde: „pasmunt niet meer gangbaar in Nederland". Dit woord is haast tot een geveugeld woord geworden. Het teekent bijzonder juist, hoe het liberale Nederland in die dagen dacht over „fijnen" en „kokaianen", waarmede vooral in het Noorden van het land de afgescheidenen werden genoemd naar den vader der afscheiding Hendrik de Cock.

Een ongezoekt bewijs hoe de liberalen die dagen dachten over de fijnen werd gegeven door den bekenden Drentschen liberalen staatsman Mr Harm Smeenge. Op zijn vijf-en-zeventigsten verjaardag werd hij o.a. geïnterviewd door mevrouw van Hallen van Embden. Haar gesprek met den ouden staatsman deelde zij mede in den loop van 't jaar 1927 in de „Telegraaf". Mr Smeenge heeft toen het een en ander van zijn levensloop verteld, ook deed hij een enkele greep uit zijn jeugd, waarnaar kon blijken, in welk milieu hij was opgevoed. Hij deelt dan van zijn vader mede, dat hij koopman was, niet vermogend, maar hij kon zich „bewegen". Hij was de liberale beginselen toegedaan. Hij bedoelde daarmede, wat men in die dagen vooral van rechtzinnige zijde op kerkelijk gebied liberaal noemde. Men noemde het ook vrijzinnig. Hij, de vader, was niet tegen de kerk gericht, zoo verzekerde de zoon; neen daar vond hij stichting. Maar hij had „'t land aan de fijnen": de „kokaianen". 't Is wel opmerkelijk, dat een oud staatsman, nog wel lid van de Eerste Kamer, er groot op schijnt te gaan, dat zijn ouders 't land hadden aan de fijnen. Dat ze zelf niet fijn waren, zie dat kan men zoo maar niet worden, maar van zijn brave ouders, die zelf die woorden niet meer nader kunnen verklaren, na meer dan een halve eeuw te vertellen, dat ze het land hadden aan anderzins brave menschen, enkel omdat ze fijn waren, dat is wel wat grof en dat teekent de geestesgesteldheid van Mr Harm Smeenge.

Er zat, zoo 't schijnt, nog heel wat van die mentaliteit in hem en kroop het bloed nog waar 't niet gaan kon. Die fijnen van Drente, die de koopman Smeenge niet kon zetten en waarmede hij stellig wel in aanraking zal zijn gekomen, of van wie hij in allen gevallen wel het een en ander zal geweten hebben van hooren en zeggen, waren niet de slechtste Drenten, op welk burgerschap Mr Harm nog al groot gaat. Meister Albert en zijn zonen, de familie Kok uit Dwingelo, kwam nog al eens in Meppel en werd later inheemsch in Hoogeveen. Ik durf vrij vermoeden dat die uit hoofde van hun gedragingen als burgers den koopman Smeenge geen gegronde redenen zullen hebben gegeven het land aan hen te hebben gehad. Die vijandige gezindheid zal wel gesproken zijn uit de gemoeidagesteldheid van den braven Drentenaar.

Het was mede deze gezindheid, die van Noord tot Zuid tot openbaring en uiting kwam als de gelegenheid zich maar voordeed, die het den toenmaligen afgescheidenen zoo benauid maakte, dat zij zonnen op landverhuizing.

Daar kwam nog een zwaar wegend element bij. De maatschappelijke omstandigheden in den lande waren uiterst slecht. Een aardappelziekte en misgewas deden hongersnood ontstaan. Men ging met den bedelnap rond. Tijdpreken uit die jaren schetsen ons den benarden toestand. Vooral het jaar 1845 was een bang jaar geweest. Bij algemeene verarming, als gevolg van den kwijnenden toestand in handel en bedrijf, kwam nog de aardappelziekte. Dit gewas was het hoofdvoedsel van het volk geworden. Mislukking was een volksramp! De burgerklasse was al blij als zij kon koopen, wat anders voor veevoeder werd gebruikt. Overal werd de openbare liefdadigheid te hulp geroepen. Toen zon men op landverhuizing. In Duitschland was deze beweging veel eerder aan den gang geraakt dan in ons land. Doch zij woei ook over naar deze gewesten. Vooral in den Achterhoek van Gelderland greep deze beweging honderden aan en wel in de eerste plaats uit den stand der werkloden en kleine burgers. In de kringen der afgescheidenen was de bodem zeer gunstig voor de gedachte te verhuizen en wel in de eerste plaats naar Amerika. De pelgrimvaders waren voorgestaan; de menschen, die vrijheid van godsdienst zochten. Nog hadden de af-

Eerst vergelijkt hij die „sagen" met de Assyrisch-Babylonische teksten, die voor vergelijking in aanmerking komen. Deze vergelijking brengt het opvallende feit aan den dag, dat de taal der „Genesis-sagen" een uiterst geringe verwantschap met de taal der Assyrisch-Babylonische mythen vertoont. Dit is een argument tegen de Assyriologische of (wil men) Pan-Babylonische stelling (zie over dit Pan-Babylonisme ons eerste artikel). Yahuda beweert zelfs, dat de van het Assyrisch-Babylonisch verschillende elementen de meeste en opvallendste zijn. Hij probeert nu die afwijkende, dus in het Assyrisch-Babylonisch niet weer te vinden, elementen, af te leiden uit het Egyptisch milieu. Hij wil aantoonen, hoe diep de „Genesis-sagen" in den vorm, waarin we ze aantreffen in den Pentateuch, van Egyptische voorstellingen zijn doordrongen en beheerscht worden door de daarmee samenhangende wijzen van uitdrukking.

Deft.

Dr W. H. GISPEN.

1) A. S. Yahuda, Die Sprache des Pentateuch in ihren Beziehungen zum Aegyptischen (Erstes Buch, Berlin und Leipzig, Walter de Gruyter & Co. 1929).

2) Voor wie meer omtrent deze kwestie wil weten verwijs ik naar Dr G. Ch. Aalders, De geschiedschrijving in het Oude Testament (reeds bij de 48e herdenking der stichting van de Vrije Universiteit te Amsterdam op 20 Oct. 1928, uitgave van J. H. Kok te Kampen).

Lezers v
die met
blad ont
FAMIL
ter plas

ELECTR.
H. J. KUI
Compl
Kamer- ei
Vitrin
Werkplaat
Kantoor
T.